

Mehmet Tevfik ÖZCAN

**İLCEL TOPLUMLARDA
TOPLUMSAL KONTROL**

Hukuk Dışı Mekanizmalar ve İlkel Hukuk

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ.....	VII
BİRİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ.....	IX
İÇİNDEKİLER.....	XIII
TABLOLAR VE ŞEKİLLER.....	XIX
KISALTMALAR.....	XXI
GİRİŞ.....	1
I. Araştırmanın Konusu.....	1
II. Araştırmada İzlenecek Yöntem.....	7
A. Hukuka İlişkin Üç Ayrı Bilim.....	7
B. Kullanılan Verilerin Kaynaklandığı Modeller (Paradigmalar) ve Araştırmanın Çerçevesi İçindeki Uyumu.....	9
III. Hukuk Sosyolojisinde Kullanılabilir “Hukuk” Tanımı.....	14
A. Konunun Önemi.....	14
B. Hukuk Sosyolojisi Dışındaki Yaklaşımların Hukuk Tanımları.....	15
1. Etik Değerden Hareket Eden Tanımlar.....	15
2. Hukuksal Pozitivizmden Kaynaklanan Tanım.....	17
C. Hukuk Sosyolojisine Uygun Tanım Çabaları ve Yaklaşımım.....	19
1. Sosyal Normların Emrediciliğine Dayanan Yaklaşımlar.....	19

2. Sosyolojik Hukuk İlminin Yaklaşımı	26
3. Sosyolojik Açıdan Yeterli Olabilecek Hukuk Tanımı.....	29
4. Tanımın İlkel Toplumlara Uygulanmasındaki Güçlükler	34

Birinci Bölüm

TOPLUMSAL NORMLAR VE KÜLTÜRÜN OLUŞUM MEKANİZMASI VE SİSTEMİ

I. Toplumsal Yaşamda Normlar	37
II. Toplumsal Normların Oluşum Düzlemi Olarak 'Topluluk'	39
III. Sosyal Normların Oluşum Süreci	41
A. Grupsal Standart ve Norm Oluşumu	41
B. Sosyal Normların Kültürel Sistem İçindeki Yeri	49
1. Kültürel Süreçlerin Dış Sınırı Olarak Kabile.....	51
2. Değerler, Tutumlar ve Davranış Örüntüleri Sistemlerinin Sonucu Toplumdaki Temel Kişilik Örüntüsü	52
3. Sosyal Normlar	58
a. Ahlak Kuralları	60
b. Din Kuralları	61
c. Örf ve Adet Kuralları.....	63
d. Örf ve Adet Kurallarına Benzeyen Diğer Kurallar	65
IV. Bireyin Sosyal Normlara Uyması.....	66
A. Sosyal Normların Bireyin Kişiliği İçindeki Yeri.....	66
B. Bireyin Davranışının Denetlenmesi.....	72

V. İktidarın Kendi Değer Sistemine Dayandırdığı Değerlendirmesiyle Koyduğu Sosyal Norm Olarak ‘Hukuk Kuralı’	75
VI. Normların Bütün Olarak Toplumsal Yaşama Etkisi	79

İkinci Bölüm

İLKEL TOPLUMLARDA KÜLTÜR VE SOSYAL NORMLARLA KARŞILIKLI BAĞLILIK İÇİNDE BULUNAN “TOPLUMSAL YAPI”

I. Genel Olarak “Toplumsal Yapı”	81
II. Toplumsal Normların Yapı İçindeki Konumu.....	94
III. Dışevlilik (Exogamy) Kuralı.....	97
IV. Dışevlilik Uygulmasının Sonucu Olan Farklı Aile Tipleri.....	103
A. Toplumsal Gruplaşmalar ve Dışevlilik.....	103
1. Hısımlık Sayımı.....	104
2. Dışevliliksel Hısımlık Grupları	106
B. Evlilik Tipleri	114
1. ‘Meşru Evlilik’	114
2. Kadın Mübadelesi Biçimleri	115
3. Aile Tipleri	119
a. Evliliğin Sürdürüldüğü Yer ve Aile	119
b. Ana Yerinde (Matrilocal) Evlilik ve Geniş Aile.....	122
c. Kocanın Karısını Kendi Yerleşim Alanına Götürebildiği Koşullardaki ‘Baba Ailesi’	126
d. Avunculocal Yerleşim ve Fraternal Aile	129
e. Baba Yerinde (Patrilocal) Evlilik ve Geniş Aile.....	131

V. Hısımlık İlişkilerinde Toplumsal Yapının Kendini Bütünsel Olarak Ortaya Koyması.....	138
A. Hısımlığın Statü ve Rollerini Davranış Örüntüleri Olarak Dışa Vurması.....	138
1. Hısımlık ve Statü Sistemi.....	138
2. Hısımlık ve Hısımlık Terminolojisi.....	145
B. İlkel Toplumda Toplumsal Kişiliğin Hısımlığın İlişkileri Çerçevesinde Ortaya Çıkması.....	151
1. Kişiliğin Karşılıklı İlişkiler Dizgesinde Uzamsal Olarak Ortaya Çıkışı.....	151
2. Toplumsal Kişiliğin Zaman İçindeki Sürekliliği.....	155
VI. Toplumsal Yapının Evrimleşmesi.....	159
VII. Toplumsal Yapı ve Toplumsal Kontrol.....	172

Üçüncü Bölüm

İLCEL TOPLUMLARDA İKTİDAR YAPILARI

I. Genel Olarak İktidar.....	175
A. İktidar ve Devlet.....	175
B. İktidar Durumunda Yöneten Yönetilen Farklılığı ve Toplumsal Tabakalanma.....	178
II. Tabakalanmamış İlkel Toplumlarda İktidar.....	186
A. Avcı Toplayıcı Band (Takım) Topluluklarından Oluşan Toplumlardaki İktidar.....	186
B. Yayılmış (Dispersed) Klanlar.....	195
C. Konik Soyda İktidar.....	202
III. Tabakalı İlkel Toplumlarda İktidar.....	206
A. İktidar Yapılarının Hiyerarşilenmiş Bir Yönetim Organına Sahip Olmadığı Tabakalı İlkel Toplumlar.....	206

B. İktidarın Tek Aktif Merkeze Dayanarak Geliştiği İlkel Toplumlar	214
IV. İktidar İlişkisinin Genel Eğilimleri	231
V. İktidarın Aktif Merkezinden Kaynaklanan Üç Ayrı Doğrultudaki Davranış ve Fonksiyonları.....	237

Dördüncü Bölüm

İLKEL TOPLUMLARDA HUKUK DIŞI MEKANİZMALARLA GERÇEKLEŞEN SOSYAL KONTROL VE İLKEL HUKUK

I. Toplumsal Kontrolün İşleyişindeki Farklı Mekanizmalar	241
II. Karşılıklılığa Dayanan Sosyal Kontrol.....	246
A. Genel Olarak	246
B. Ekonomik Yaşamdan Kaynaklanan Karşılıklılık.....	250
1. Taşınır Malların Mülkiyeti	250
2. Taşınmaz Malların Mülkiyeti	259
3. Mübadele ve Sosyal Kontroldeki İşlevi	267
4. Bütün Olarak, Ekonomik Yaşamdan Kaynaklanan Karşılıklılık Mekanizmalarının Sonucu Olan Toplumsal Kontrol.....	279
C. Norm İhlalinin Zarar Görenin Uyguladığı Karşılıkla Yaptırımılandırılması.....	282
1. Zarar ve Karşılık.....	282
2. Kollektif Sorumluluk.....	285
3. Karşılığın Diyet ve Tazminat Biçimlerine Dönüşmesi	290
III. Kendiliğinden ve Uyarılmış Toplumsal Tepkinin Gerçekleştirdiği Toplumsal Kontrol	296
IV. İlkel Hukuk.....	301

A. Hukukun Gerçekleştirdiği Toplumsal Kontrolün Ayırıcı Niteliği.....	301
B. Kendiliğinden Toplumsal Tepkiden Hukuk Olgusuna Geçiş.....	303
C. İktidarın Belirginleşmesiyle, Uyuşmazlıkların Yargılamaya Düzenli Şekilde Konu Olması.....	308
D. İlkel Hukukun İktidara Bağlı Gelişim Çizgisi	324
V. Bütün Olarak Toplumsal Kontrol.....	334
SONUÇ	337
BİBLİYOGRAFYA.....	349

EK

YAZILI HUKUKUN HAREKET NOKTASI OLARAK İLCEL HUKUK*

I. Giriş.....	365
II. Olgu Olarak Hukuk ve Hukuk-dışı Toplumsal Kontrol.....	368
III. Toplumsal Kontrolü Hukuk-dışı Yaptırımlar ve Hukukla Gerçekleştirilen İlkel Toplum Örnekleri	374
A. Tamamen Hukuk-Dışı Toplumsal Kontrol (Eskimo ve Kalinga).....	374
1. Eskimo	374
2. Kalinga.....	376
B. Hukukun Gözlemlenebildiği İlkel Toplumlar (Cheyenne ve Ashanti)	379
1. Cheyenne	379
2. Ashanti.....	382
IV. Sonuç.....	387
V. Ek Bibliyografya	389
DİZİN	391